

Melinda Nadj Abonji: Fölreppennek a galambok

Regény

A könyv megírását az Igazságügyi és a Zürich Kanton Belügyminisztériumi Igazgatósága, a Pro Helvetia és a Robert Bosch Alapítvány Grenzgänger Ösztöndíja támogatta.

Tito nyara

Amikor behajtunk végre az amerikai autónkkal, a mélybarna, csokoládészínű Chevrolet-val, úgy is lehet mondani, hogy könnyörtelenül tűzött a nap a kisvárosra és szinte teljesen felfalta a házak és fák árnyékait, tehát ebédidőre megérkezünk és nyújtogatjuk a nyakunkat, hogy lássuk, minden ott van-e még, hogy minden olyan-e még, mint tavaly nyáron, és mint eddig minden évben volt.

Megérkezünk, végigsuhanunk a fenséges nyárfasorral szegélyezett utcán, azon a fason, ami bevezet a kisvárosba, azt még soha senkinek nem mondtam, hogy engem ezek az égbetörő fák szinte megszedítenek, és olyan érzés kerít hatalmába, amit Matteoval kapcsolatban érzek (kábulat fog el, amikor Matteoval egymásba kapaszkodva körbe keringünk a kiserdő legszebb tisztásán, minden olyan bensőséges, homloka a homlokomon, később aztán a nyelve is, ami sajátságosan hideg, a sötét szőrszálak testére simulnak, szinte hódolattal adóznak bőrének világos szépségének.

Amikor elhajtunk a nyárfák mellett, a ragyogás mintha teljesen elvonná az eszemet, csokoládészínű hajónk csendesen suhan el a fák mellett, közöttük a síkság levegője, ami teljesen láthatóvá lesz, látom a megdermedt levegőt, mert a nap annyira könnyörtelenül tűz, apa halkán a klímához beszél, még mindig minden ugyanolyan, semmi sem változott, az égvilágon semmi.

Azon tűnődöm, hogy apukám akar-e hivatásos kertészeket, akik legalább az ágakat visszavágják — a vadon a civilizációval szálljon szembe — vagy akik jó gépekkel kivágják a kisváros elején levő nyárfákat, egyszer s mindenkorra! (És mi az egyik tönkre ülnénk, tekintetünkkel a síkságot pásztáznánk, amit a delelő nap melege éget, és apa, aki felmászna az egyik tönkre, megpenderülne, hogy aztán keserű hangon, megkésve, de jobb később, mint soha, mondaná, mert végre joga van hozzá: Végre eltűnnek ezek az átkozott fák.)

Senki sem tudja, mit jelentenek nekem ezek a fák, a fák közötti lég, ami tisztán látszik, sehol sincsenek a fák annyira sokatmondóak, mint itt, ahol a síkság helyet enged nekik, bárcsak megállnánk, szeretnék nekitámaszkodni az egyik törzsének, és felemelni a tekintetemet, hagyni, hogy átadhassam magamat a levelek gyors és apró mozdulatinak, de most sem kérem meg apát, hogy álljon meg, mert azt hogy miért kellene megállni, magam sem tudom, és mert sok mindent el kellene mesélnem, és egészen biztosan Matteoról is kellene beszélnem, hogy meg tudjam mondani, miért pontosan itt akarok megállni, olyan röviddel a megérkezés előtt.

A kocsink, valahogyan egy titkos erőtől vezérelve, majdnem hogy immunis az út egyenetlenségeire, megyünk tovább, és mielőtt tényleg megérkezünk, még egyszer hallatunk egy „semmi sem változott” kijelentést, a civilizációnak el kell viselnie még egy újabb visszaesést, jobban mondva meg is áll a fejlődésben, mi gyerekek pedig a balkéz felé eső ablaküvegre nyomjuk az arcunkat, ami meglepően hideg, és alig hiszünk a szemünknek, hogy olyan embereket látunk, akik szemétdombon élnek, semmi nem változott, mondja apa,

hullámlemezből és gumiból tákolt viskók vannak, kócos gyerekek szaladgálnak, akik autóroncok között és a háztartási hulladékban játszanak, minthami sem lenne természetesebb, és mi van a cserépdarabokkal, akarom kérdezni, az beálló éjszakával, amikor mozognak az árnyak, amikor minden dolog, ami teljes felfordulásban szerteszt fekszik, életre kel? Nem felejttem egyetlen pillanatra sem a nyárfákat, Matteot, a csillogást, a Chervrolet-t, a síkság koromfekete éjszakája körülvesz pusztító erejével, és nem hallom, nem hallom a cigányok dalait, a sokat szidott és a sokak által csodált énekeket, csak a kicsi árnyakat látom a sötétben, amiket egyik közúti lámpa sem oszlat szét.

Apa kifelé bámul az ablakból, csóválja a fejét, szárazan köhint egyet, olyan lassan hajt, hogy akárki azt gondolhatná, hogy néhány pillanaton belül leáll a kocsi, nézzétek csak, szól oda nekünk, és a mutatóujjával az oldalablakra koppint (én emlékszem olyan tűzre, aminek eltéved a füstje) látom a mocskos arcokat, az éles pillantásokat, a rongyokat és cafatokat, a szeméthegek körül vibráló fényt, mereven nézek, mintha mindezt meg kellene értenem, ezt a pillanatot, amikor embereket látok, akiknek még matracuk sincs nemhogy ágyuk, talán beássák magukat éjszakára a földbe, a sík, a koromfekete síkságba, ami most nyáron csak úgy ontja a napraforgót, de télen viszont olyan kiszolgáltatott lesz, hogy az ember szinte már megsajnálja, télen a súlyos ég ránehezedik, de ha az ég nyugton hagyja, tengerré változik, szélcsend uralja.

Soha nem mondtam senkinek, de én szeretem ezt a sík vidéket, ami egy sivár egyenessé lapul, szeretem ezt a semmit, amivel ez a hely megajándékozta az itt járót; ha egy szál magad vagy ezen a síkságon nem számíthatsz tényleg semmire, legföljebb szétárt karokkal lefekhetsz a földre, ez a védelem az, amit nyújt neked.

Ha elmondtam volna, hogy szeretem (azt szicíliait, aki pár héttel a mi osztályunkba került, *ciao, sono Matteo de Rosa!*, akit a tanárt kivéve rögtön mindenki megszerett), meglehet hogy a legtöbben megértették volna, de hogy lehet azt elmondani, hogy szeretek egy síkságot, a poros, közönyös, büszke nyárfákat, és szeretem a köztük lévő levegőt. Nyáron, amikor a síkság egy emelettel megemelkedik, a napraforgó, kukorica és búza növésevel, a végtelen gabonablákba csak benézel, és rögtön azt mondják, hogy ott újra és újra eltűnnek emberek, ha nem figyelsz, máris fog a gabonamező és felfal, beszélnek, de nem hiszek benne, én úgy gondolom, hogy a síkság egy tenger, aminek saját törvényei vannak.

Ezek a szerencsétlenek, jegyzi meg anya, mintha csak tévéznénk, csak ahelyett, hogy a csatornákat váltogatjuk, mi továbbgördülünk a klímás kocsival, ami egy vagyombba került, és olyan széles, hogy szinte az egész utcát elfogjuk, apa bekapcsolja a rádiót, hogy a zene táncos hangulattá változtassa a nyomort, és hogy a dongalábon imbolygó valóságot egy pillanatra megtartsa: *Erre gyere ne menj arra, erre szebb út van, mint arra, erre gyere szívem Katicája, adj egy csókot utoljára...*

Csak akkora zajjal, ami még említésre sem érdemes, kelünk át a vasúti átjárón, majd elhaladunk a ferde, rozsdás tábla mellett, ami már egy örökkévalóság óta magán viselve mutatja a kisváros nevét, itt vagyunk, mondja a húgom Nomi, a temető irányába mutat, ahol feltűnően uralkodik az igazságtalanság, sírok, melyeket senki sem gondoz, egyszerű, már alig felismerhető fakeresztek, amiket már benőtt a gaz, betűk, amiket már nem lehet kiolvasni, itt vagyunk, mondja Nomi, a szemében látható a félelem, hogy az elkövetkezendő napokban el kell menni a temetőbe, és tehetetlenül tudunk csak állni a sírok mellett, szégyenkezve, hogy a szüleink sírnak, és mi is meg akarunk majd próbálni sírni, és elképzeljük, hogy ott lent a

koporsóban fekszik az apai nagyapánk, az anyai nagymamánk, akit én és Nomi nem ismertünk, nagybácsik és nagynénik, a kezünkkel ilyenkor soha sem tudunk mit csinálni, az időjárás ilyen helyzetekben soha sem megfelelő, bárcsak tudnánk mi is sírni, vagy legalább tudnánk, hová tegyük a kezünket; kardvirágokat és hamvas rózsákat teszünk a sírok mellé, amik vastag kőlapokkal vannak lefedve, a halottak, akiknek nevei a kőbe vannak bevésve, az utókor számára is olvashatóak, a fedlapok nekem egyáltalán nem tetszenek, mert eltakarják a földet és az alatta fekvő lelkeket akadályozzák a tovaszállásban.

Az anyai és apai családtagjainknak, akik a kőlapok alatt nyugszanak, talán hiányoznak a virágok, a sárga és vörös rózsák, a kardvirágok, a sírok le vannak fedve, hogy ne tűnjenek elhanyagoltnak, még akkor sem, ha senki sem tud kijönni hozzájuk, még mindenszentekkor sem, még csak mindenszentekkor sem, mondja anyukám, ha valamelyik unokatestvére felhívja, hogy rajta kívül senki nem volt a temetőben, hogy gyertyát gyújtson az elhunytakért, de legalább nem elhanyagoltak a sírok, mondja végül is anya, ebben a mondatban ott rejtőzik a mély gyász, hogy nem tud törődni a halottjaival sem, mert olyan messze vannak, hogy legalább egy évben egyszer, mindenszentekkor virágot vihessen nekik.

Mivel a halál csak ritkán jelentkezik be előre, ilyenkor szinte soha nem vagyunk otthon, ha halott van a családban Vojvodinában, és amikor Mancsi néni és Móric bátyja felhív minket telefonon, mert ők azok, akiknek van telefonjuk, hogy sajnos szomorú hírt kell közölniük, akkor furcsa csend terül el a nappalinkban, biztosan lehetne valamit mondani ilyenkor a halálról, de legalább oda is figyelni arra, hogy mit mondanak az elhunytól, és ha éppen ott lennénk, ahol a rokonaink élnek, nagyon megérintene minket, ahogy mamika a lélek minden eldugott kis zugát átjáró hangján elénekel egy éneket, de mivel nem vagyunk ott, ahol az emberek a következő három napban elbúcsúznak a halottól, mielőtt a földi maradványokat úgymond visszaadják a pornak, nekünk csak a telefon marad, amiben egy távoli hang tényleg azt mondja, hogy valami végérvényesen lezárult, a rossz hír hallatán szellemként kóválygunk, még azt is kerüljük, hogy a tekinteteink találkozzanak, emlékszek arra, hogy apa a sárga krizantémokat, amiket anya a nappali dohányzóasztalára tett, hirtelen lendülettel a szemébe dobta, az egyik októberi napon 1979-ben, amikor megkaptuk a hírt, hogy apa szeretett nagynénje elhunyt. Csak semmi halottas virág, szúrja oda apa, vörösödik a nyaka, kezében a távirányító, én és Nomi, akik a krizantémot tiltott virágnak nevezzük, mert többet nem volt szabad krizantémot az asztalra tennünk, és amikor később otthon kimegyünk a temetőbe, halottaink sírjaira virágot helyezünk, biztos, hogy nem krizantémot, még akkor sem, ha ősz van, túl későn jöttünk, gondolom én, és másodjára is egyedül vagyunk a gyászunkban.

Akkor még nem is sejtettük, hogy néhány éven belül a sírkövek összedőlnek, a gránitlapok megrepedeznek, a virágokat tönkreteszik, mert egy háborúban nem elég az élőket megölni, és ha ezt sejtettük volna, akkor valószínűleg fejet hajtottunk volna a halottaink előtt a sírnál, és azért imádkoztunk volna, hogy a halk dűnnyögésünk mágikus oltalommal lényegüljön, hogy a holtak örök nyugodalmát, ahogy mondani szokás, ne zavarja semmi, de még azt is kérnünk kellett volna, hogy amikor a giliszták, százlábúak, pajorok, ugróvillások és mindenféle más bogarak a fényviszonyok gyors változása miatt örülden egymás hegyén-hátán csúsznak és másznak, a nagy zavargás után újra a biztonságot adó sötétségbe meneküljenek.

A vadonatúj Chevrolet-nk befordul balra, a Hajduk Stankova utcába, elegánsan beveszi a kanyart, mielőtt apának fékeznie kell, mert az utca nem aszfaltos, a száraz sarat vékony porréteg borítja, ami a Chevrolet-nkat teljesen beborítja, a civilizáció itt teljesen megállt.

Megérkeztünk, mondom én, a kocsink a kapubejárónál, egy szétszáradt, elvetemült léckerítés előtt áll, talán olyan két méter magas lehet, három méter széles, ami a kíváncsi bekukkantásnak kecsegtető rést kínál, apukám leállítja a motort, ráhunyorgunk a kicsi, fehér házra, ahogy az a megérkezéshez hozzátartozik, a Nap élesen tűzött, Mamikának, apai nagymamámnak a háza a prototípus számomra, ami az élet első és mély titkait illeti, ülve maradtunk egy pillanatra, mielőtt apa kinyitja a bejárati kaput, Chevrolet-nk lassan begurul a belső udvarra és röviden dudálunk, ami felriasztja a tyúkokat és kacsákat.

Isten hozott benneteket, köszönt minket mamika, aki nem mosolyog, de nem is sír, aki ezt a mondatot azon a finom hangján mondja, mindegyikünknek megsimogatja az arcát, apának is, a gyerekének, a jóisten kegyelme az, ami minket a nappalijába vezetett, ami ugyanakkor a hálószoba is, az ő kegye az, hogy Traubisodát, Tonikot, Apa Colát és időközben egy felest szolgál fel nekünk, II. János Pál, aki egy kis színes képről mindig ránk mosolyog, én pedig aggódó pontossággal vizsgálom át a szobát, egy pillantást vetek a kredencre, a házi áldásokat, a rongyszőnyeget kutatom, és remélem, hogy még minden úgy van, mint korábban, amikor visszatérek kisgyermekkorom színhelyére, semmi mástól nem félek annyira, mint a változásoktól: azzal, hogy felismerem a változatlan tárgyakat, amik megóvnak attól a félelemtől, hogy idegenként egyedül érezzem magam ebben a világban, teljesen kirekesztve mamika életéből, amilyen gyorsan csak lehet, vissza kell mennem a belső udvarba, hogy folytassam aggályos nyomozásomat: minden a helyén van? A két kukoricaszárító, amiben kukoricát tartunk, és nyüzsögnek benne az egerek, a kék kerek kút, ami számomra mindig egy élőlényhez hasonlít (egy törpéhez, egy meghatározhatatlan állati alakhoz?), a rózsák és estikék, amikért anyukám rajong, amiknek az illatától egy éjjelen akár örök álomba is lehet szenderülni, az aszfalt, amin nyáron pisi párolog, amire a tyúkok vére ráfröccsen, amelyeknek a nyakát Mamika nagy szakértelemmel vágja el, amikkel a tyúkok az imént még a darált kukoricát csipegették. Minden a helyén? teszem fel magamban a kérdést, miért kerít hatalmába ez a különleges érzés a megérzés utáni néhány percben, és ezzel a kellemetlen érzéssel nem vagyok egyedül, mert Nomit is hasonlóképpen elfogja ez, de azt, hogy másképp bánik a problémával, csak sokkal később értettem meg.

Miután a belső udvart átfésültem, a tyúkólat, a kerti WC-t, a szemétdombot, az udvart, és természetesen a padlást, ami a legtitokzatosabb dolgokkal szolgál— újra le kell másznom a korhadt létrán, és figyelni, hogy egyik kis tündöklő jégvirágot se taposom szét, amik a kövezet rései között nőnek, olyan gyorsan, ahogyan csak lehet, vissza kell mennem a kapuhoz, lenyomni a kilincset, kidugni a fejemet, hogy megnézzem, ott van-e még a borzos hajú örült nőszemély, aki mindent elhisz, és mindent elfelejt, szemeivel szinte már kérdezi, mielőtt még kinyitná a száját, hoztál nekem valamit? valami kis édességet? egy kis cukorkát? Látnom kell, hogy ott van-e még Juli, aki megmaradt gyermekarcúnak, azt mondják, hogy bár már rég kifejlődtek a keblei, és már szőrös a hónalja is, Juli, aki néhány kőhajításnyira a házfalnak támaszkodik, vagy egy összecsukható széken ül, semmit mást nem csinál egész nap, csak annyit, hogy mereven figyel, Juli, itt vagy? Egy bolond, akitől mi gyerekek nagyon félünk, akit mindig kigúnyolunk, Juli, akit szeretünk, mert mindent elhisz nekünk, és mindig

olyan dolgokat mesél, amik régmúlt időket idéznek fel (hé, Nomi, Ildikó! ti ketten!, mondja Juli, nektek van egy testvéretek, igen, igen, tudom jól, egy csodálatosan szép lány, igen, igen... Juli csak vihog, és a ruháján lévő nagy, narancssárga virágokra mutat, ezek az én szemeim, igen...).

Traubi! kiáltottam Nomival együtt, amikor már megmostuk a kezünket és mamika terített asztalához ültünk, és mamika már az üvegeket műanyagtálcára készítette, Traubisodát! Így hívják hazánk varázsitalát, egy keskeny címke nélküli üveg, a zöld üvegen a fehér betűk világítanak, mamika, aki olyan sok Traubit vett nekünk, csak nektek!, és természetesen mi ketten Nomival elkényeztetett nyugati kislányok vagyunk, akik azon szórakoznak, hogy ezek itt Keleten a Coca-Colát próbálják utánozni, és így csak egy barna, élvezhetetlen kotyvalékot kapnak, nevezetesen az Apa Colát (Apa Cola, még ilyen idióta nevet!), de a Traubit szeretjük, és annyira szeretjük, hogy azon gondolkodunk, hogy egy-két üveggel vinni kellene haza magunkkal Svájcba, hogy megmutassuk a barátnőinknek, hogy van valami minálunk, a mi hazánkban, ami hihetetlenül jó ízű – de még eddig nem került rá sor.

Mamika, aki csirkepöröltet tálal fel nokedlivel, és rántott húst sült krumplival, és tökkel, kovászos uborkát és paradicsomsalátát lilahagymával, mamika, aki megengedte nekünk, hogy annyi Traubit igyunk, amennyit akarunk, az étkezés alatt egyszer fel szabad állni, hogy mamikát, akinek olyan finom, puha a bőre, megpuszilgassuk, jobbról és balról belebújunk kellemesen meleg ruhájába, és csak mamika szavai nem idegesítenek minket, amikor mondja, hogy biztosan nőttünk vagy jó kétujjnyit, az én nagy kislányaim, mondja, és mindjárt igazi nők vagytok, és mi egymás után ráteesszük kezeinket mamika kontyára, mert a befont haja olyan kellemes a kezünknek, és én, aki ezen a nyáron úgy érzi magát, mint akinek túl hosszúak lennének a lábai, és a kezei túl nagyok, mindig van valami a testemen, ami nem stimmel, tehát biztos, hogy két ujjnyinál többet nyúltam, és még mindig teljesen távol vagyok a felnőttek világától, ez akkor tűnik fel nekem, amikor anya és apa elkezdenek a svájci életünkről mesélni, a boltunkban végzett munkáról, MOSODA, VASALDA áll egy fekete fehér táblán, apa betűket ír a levegőbe mamikának és számokat, hogy mennyibe kerül egy asztalterítő, egy alsónadrág, milyen engedmények vannak, ha valaki egyszerre tíz inget hoz, anya elmondja, hogy a gazdagoknak milyen komplikált anyagaik vannak, és hogy az ujjaknak először meg kell tanulniuk, hogy hogyan kell a vasalót vezetni rajtuk, mert ilyen ár mellett nem szabad, hogy bármilyen folt is legyen rajta, és én, aki egyik fülével a szüleire figyelek, közben majdnem hang nélkül arról beszélgetek Nomival, hogy hogyan fognak a barátnőink a Traubira reagálni, Betty biztosan azt mondja majd, hogy nem rossz, de semmi különleges, Claudia ide-oda fogja forgatni az üveget, és semmit sem fog mondani, vagy csak megrántja a vállát, hiszen nem egyszerű valamit is hosszú fűzni, gondolja Nomi, hát igen, nem fair, ha a barátnőinket hazugságra akarjuk kényszeríteni, ez a maglátásunk a dologról, mi rajongunk a Traubisodáért, és arra a napra várunk, amikor sokkal híresebb lesz, mint minden más, sőt híresebb, mint a Coca-Cola, hát persze, Nomi még egyszer tölt magunknak, apa és anya közben tovább mesél, hogy házhoz is szállítunk, a kivasalt ruhaneműket nagy kosarakban, leginkább esténként, kuncsaftjaink házába visszük, természetesen ez így többbe kerül, amikor ott a dombok között felfelé kanyargunk, ők inkább amott fentebb laknak, a gazdagok, mondja apa nevetve, és amíg a kutyákról beszél, akik a házhozszállításnál már megtámadták, vagy majdnem megtámadták, arra gondolok, hogy mi a pincében, ott, ahol két mosógép, öblítők, mosószeresek és különleges szappanok, számtalan műanyagkosár mindenféle méretű és színű

ruhacsipeszekkel teli vászonzsákok, és ezenkívül egy tálaló edényekkel, fűszerekkel és egy főzőlappal, ahogy leülünk ott a kis fapadra, amit apa az utcán talált, és ott, ahol mindig hideg van, és ahol a frissen mosott ruhák száradnak, ebédelünk csendben, szó nélkül, mert apa nem szeretni, ha evés közben beszélünk. Nomival ketten ujjunkkal lemérjük, amikor egyedül vagyunk, a formátlan alsónemüket, és elképzeljük, hányszor fér bele a mi combunk és fenekünk ezekbe az ejtóernyőkbe!, a gazdagoknak is kell menni WC-re, és néha tényleg nagyon kövérek, kettesben elröhécselünk ezen, de én szégyellem magam, amikor az érintett személy a ruhacsomagját elviszi és nekem a kasszánál a szemébe kell nézni, de ezt senki sem tudja, még Nomi sem.

Ez nagyon kemény munkának hangzik, mondja mamika, kenyeret vág, ujjnyi szeleteket, amiket apának nyújt oda. De megérdemeljük, és senki sem ír elő nekem semmit, válaszolja apa teljesen határozottan, újra megtölti a poharát, mondja már mamika, még mindig sorba kell állnia a kenyérért az éjszaka közepétől kezdve most is, amikor a partizánok királya végre már halott?, vagy lehet már kenyeret venni délután, vagy akár bármikor...?

Apa rögtön beszélni kezd a Kelet és Nyugat közötti alapkülönbségekről, azokról az alapvető különbségekről, amik egyáltalán az univerzumban lehetségesek, és közben egyik felest húzza le a másik után, a Móric bátyja házi barackpálinkáját, most, idén, amikor Josip Broz Tito elvtárs meghalt, és bebizonyosodik, amit mindenki, legalábbis az értelesebbje, már régóta tud, hogy több generáción át fog tartani, míg a szocialisták elfuserált gazdasága felépül, meg ha egyáltalán felépül! (ilyesfélét és még sok mást tapasztaltunk meg az utazásunk alatt,) amikor apa éppen igazán lendületbe jönne, Nomi teljesen váratlanul megszólal azon a rendíthetetlen és éles hangján, amin édességet szokott kunyerálni, azt akarom, hogy most Mamika velem beszéljen, azt akarom, hogy most Mamika meséljen. És megkérdezi nagymamát, hogy hány kismalaca van a disznónak, a libák, tyúkok felől kérdez, hogy később hozhatunk-e tojást, tudni szeretné, hogy Mamika tömi-e még a kacsákat, hogy még mindig Juli vásárol-e be neki a piacon és hogy Szalma úr kertje hogy néz ki. Nomi mamika nyakán lóg, tovább és tovább beszél, annyira, hogy anya már indulatosan néz rá, még csak épp most érkeztünk meg, még van jó néhány napod, hogy kikérdezd Mamikát.

De én most akarok tudni mindent, mondja Nomi, mindent most akarok tudni pontosan, mondja még egyszer és odabújik mamikra arcához, majdnem sír, lecsuklik a hangja, anya érthetetlenül rázza a fejét, apa azt mondja, hogy egy ilyen hosszú út után nincs kedve ezt a ricsajt hallgatni, kezével rávág az asztalra, és mivel nem légy volt ott, mind a ketten összerezzenünk, nagymamán kívül, aki nyugodt hangon mondja: Isten hozott benneteket! Éreztétek otthon magatokat; kedves Miklós, te meg, amíg egy kis körutat teszek Nomival és Ildikóval, nyugodj le, aztán lesz desszert.

Nagymamám picit zsörtölődik, a békák éjjel brekegnek, a disznók, amikor kis malackaszemeikkel rápislognak az emberre, egy tyúk izgatott kotkodácsolásba kezd, mielőtt levágják, az estikék és a barackvirágok, durva káromkodások, a kíméletlen nyári napsütés, mindezek mellett még az üvegesre párolt hagyma illata, az én szigorú bácsikám, Móric, aki hirtelen föláll és táncra perdül. Ez gyermekkorom hangulata.

Így válaszoltam egyszer hosszas gondolkodás után, mikor évekkal később egy barátom azt kérdezte tőlem, hogy mégis mit jelent számomra a haza, lényeges dolgok nem jutottak akkor az eszembe. Először is az eléggé ismeretlen, de tulajdonképpen a világ legjobb itala, a Traubi, amit bizonyára II. János Pál pápa is megáldott, és amit én annyira

egyértelműen a hazával hozok kapcsolatba, hogy el is felejttem megemlíteni. Másodjára pedig olyasvalami, amit nem olyan könnyű szavakkal kifejezni, egy Nomival kapcsolatos emlék, ahogy anyát és apát nyafogásával idegesítette 1980 nyarán, amikor röviddel azután, hogy megérkeztünk, mindent meg akart tudni Mamikától, és nem csak hogy mindent, de rögtön mindent; testvérem nyavalygása, rögtön rájöttem, hasonló volt az én rohanó tempóban folytatott inspekciós járataimhoz: mert mind a ketten féltünk attól, hogy már semmi közünk sincs a saját hazánkhoz, be akartuk pótolni azt az időt, amit nem itthon töltöttünk el, és ebben a lóversenytempóban kimondhatatlanul megkönnyebbültünk, amikor az itteni banális és mindennapi dolgokra tudtunk figyelmet szentelni, a favágó tuskóra, ami szerencsés módon még mindig ugyanott állt, a disznóól mellett, a pottyantós WC mellett, és mamikára, aki azóta sem vett tehenet, sem fácánt, hanem még mindig a disznókkal, tyúkokkal, kacsákkal és libákkal él, az apró galambdúcra, amit változatlanul a padláson találunk — mamikától tudjuk, hogy csak anya kedvéért tart galambot, mert mindennél jobban szereti nagymama galamblevesét, és minden évben, mint egy gyerek, alig várja, hogy ehessen belőle — nagyon boldogok vagyunk, hogy Mamikával együtt az udvaron járőrözve láthatjuk, hogy zöldségeskertje nem lett virágoskert és hogy a szilvafa ott áll, mint ahol már évek óta áll, a kukoricaszárító mellett, gyümölcsének egy része a mi udvarrészünkre hullik, a másik a kövezett út porába, ahol rövid idő alatt áldozatul esnek a hangyáknak, bogaraknak, darazsaknak, az egyfolytában mindenfelé bambán kapingáló és csipegető tyúkoknak. Amikor mamika mutogatja nekünk az ő világát, a fakerítésnél, ami a tyúkólat fogja körül, megáll és mondja, hogy igen, Szalma úr udvara még mindig ugyanolyan hanyag porta, nézzétek csak meg ti magatok!, ahogy a kerítéslecek közötti ujjnyi vastag résen keresztül átleskelődünk, látjuk az óriási tököket, amik már néhány helyen ki is pukkadtak, a sok gazt, ami elnyomja a rózsákat, halljuk mamikát, hogy nem tudja megérteni ezt a kedves Szalma urat, hogy minden évben fehérre meszeli a házát, de a kertjét mégis így elhanyagolja, nézzétek csak, hogy a lúdhúr csak úgy kúszik felfelé és szinte megfolytja a gyümölcsbokrokat, Nomi és én teljesen nyugodtak vagyunk, hogy a mi hazánknak soha nem szabad megváltoznia, és ha mégis, akkor is csak igen csekély mértékben (18 évesen, amikor felnőtt korúak leszünk, visszajönnénk ide, mamika meleg, vastag takarói alá bújnánk, és arról álmodnánk, hogy néhány évre csak úgy távol voltunk, Svájcban).

Igen, végre itt vagyunk, körutunk után mondhatjuk csak ki, hogy tényleg megérkeztünk, hogy most ott vagyunk, ahol a nagymamánk éli az életét, aki minket Svájcban egyébként húsvét alkalmával kétszer és egyszer már karácsonykor is meglátogatott, ezen kívül csak egyszer volt külföldön, Rómában, hogy kezet csókoljon a pápának, és látszódt Mamika szája sarkában a mosoly, amikor a szeretett pápájához vezető fáradtságos buszútról mesélt nekünk, és Rómáról, ami egy oly végtelenül nagy városnak tűnt neki, hogy mindig a botjába vagy a barátnőjébe kellett hogy kapaszkodjon. Kedves nagy kislányaim, mondja Mamika, amikor megkaroljuk, és lassan apu autójához megyünk, mert apa már oda is kiáltott hozzánk, hogy segítsünk neki a kipakolásnál, és csak akkor, amikor mindent kirakodtunk a telepakolt Chevrolet-nkből, és táskáinkat és bőröndjeinket a kerekés kút mellé tettük, feltűnik nekem, hogy örült nagy hőség van, attól függetlenül, hogy már késő délután van.

Micsoda automobil!, mondja mamika és összekulcsolja a kezét a háta mögött, hogy tudsz te egyáltalán egy ilyen valamicsodát vezetni, Miklós, látod te egyáltalán, hogy hol van ennek az eleje meg a vége? Amerikában mindenki ilyenekkel járkal, válaszol apa, komolyan

mondom!, amikor mamika felhúzott szemöldökkel ránéz, jöjjön csak, üljön csak be, és apa kinyitja az anyósülés ajtaját, ezeken a bőrüléseken kényelmesebb az utazás, mint az ágyakban az alvás, apa rágyújt egy cigire, mamika meglehetősen tétovázik, és azt mondja, hogy már túlságosan vén ezekhez a modern dolgokhoz, anya úgy gondolja, hogy holnap is lesz nap, de apa karon fogja mamikát, gyengéden, de mégis határozottan fogja, amikor hajol és beül a kocsiba, beemeli a lábait, hogy a tágas ülésen helyet foglalhasson. Apa, aki egy elegáns mozdulattal becsapja a kocsiajtót, Nomi és én ráültünk a kofferokra, figyeljük, ahogy mamika néz kifelé a szélvédőn, megpróbálni nevetni, apa, aki már beült a kormány mögé, és mamikának minden pontosan elmagyaráz, az automata sebváltást, az ablakokat, amik gombnyomással működnek, a klímát, az egész komfortos autóbelsőt, ez pont egy olyan szó, amit apa rossz hangsúllyal ejt ki, de nagyon szívesen használ.

Nomi, anya és én tudjuk, hogy még sokszor át fogunk élni az elkövetkezendő napokban hasonló eseményeket, és amikor majd holnapután elmegyünk a kocsival Móric bácsiékhoz, hogy megünnepeljük a fiának, Nándornak az esküvőjét, az ünnepi öltönyös férfiak oda fognak seregleni a kocsink köré, mintha azért gyűltek volna össze ezen a napon, hogy a kocsinkat tiszteljék meg jelenlétükkel, és nem pedig az ifjú párt; már látjuk is a férfiakat, ahogyan lassú léptekkel, erősen gondolkozva körüljárják a kocsit, megsimítgatják a csillogó metálos felületét, mivel minden érintkezés a kocsival biztosan szerencsét hoz, és valamelyikük, nem is hogy valamelyikük, hanem a vőlegény Nándor, fel szabad-e nyitni a motorháztetőt, véghezvinni azt a cselekvést, ami végül is a dolog lényegét, a motort leplezi le, apa beindítja, és a többiek a járó motor mellett folytatják a beszélgetést, és csak beszélnek, beszélnek és beszélnek, ja és bagóznak, és rámutatnak azokra a fontos részletekre, amikre szükség van, hogy az egész létre tudjon jönni, ami nemcsak gurul és elvisz, ahová kell, hanem egy tökéletes utazásélményt nyújt.

Így vagy hasonlóképpen fog zajlani, anya, Nomi, én, a nagynénik, unokahúgok-és nővérek, mi valahol arrébb fogunk állni, és figyeljük a férfiakat, és azon szórakozunk persze csak a jó ízlés határain belül, hogy mekkora állhatatossággal és komolysággal adják át magukat a technikának, ilyen pillanatokban valóban csak buta tyúkok vagyunk, akik mindig csak fecsegünk, csak hogy eltereljük a gondolatainkat azokról a dolgokról, amiket utálunk, a monoton nyüzsgés egyszerre egy vitába csap át, mert az egyik talán azt mondja, hogy a szocialista rendszernek mégiscsak megvannak a maga előnyei, mi buta libák tudjuk, hogy csak egy rövid megjegyzés is elég, és máris kieresztik a hangjukat a férfiak: Óh igen, hát hogyne, nagyon jó ötlet, ez a kommunizmus, papíron tényleg nagyon jó...! És a kapitalizmus! az egyik úgy zsákmányolja ki a másikat, ahogy csak tudja...! Mi, a pletykafészek tudjuk, hogy a technikát a politikától csak egy hajszál választja el, és ha a férfiak belefolyanak a politikába, az éppen olyan, mintha az ember már akkor tudná, amikor hozzálát a főzéshez, hogy az étel nem fog sikerülni, elsózza, kevés paprikát tesz bele, oda fog kozmálni, na de teljesen mindegy, mamika meg úgy tartja, hogy a politika valóságos méreg.

Mamika udvarába valahogy nem illik bele a Chevrolet, gondolom magamban, amikor anya egyik kezét az én, másikat Nomi vállára teszi, így várjuk a jelenet végét, mint egy bagoly, ami egy fán gubbaszt, és félénk hívással kísér minket, már vihetjük befelé a csomagjainkat, mondja anya, hiszen tudjátok, hogy ez elég hosszúra nyúlhat, megragad 2 táskát, elindul a ház felé, mi Nomival továbbra is a bőröndökön ülünk, lehúzzuk a cipőnket, a kövezet olyan forró, hogy csak a lábujjhegyünkkel tudjuk megérinteni azokat, borzasztóan

forró, mondja Nomi, a Chevrolet irányába pillantunk, apát nézzük, aki a kormány mögött nagyon elfoglaltnak tűnik, a metszőfogai meg-megcsillannak a szélvédő mögött, és csak később, amikor erre a különös jelenetre emlékszünk tudjuk csak meg, hogy miért is maradtunk ülve ott akkor a bőröndökön, mert máskülönben kellemetlen volt végignézni, hogy milyen gyámoltalanul nézett mamika apára, aztán ránk, fekete fejkendője, ami eléggé előrecsúszott a homlokába, biztosan hirtelen felálltunk volna, hogy ne legyünk olyan túl sokáig tanúi mamika gyámoltalanságának, ami eléggé zavaró volt, de apa, a mi apánk?, a cigi, bozontos bajsza, aranyló fogai, ráncos homloka és arca ellenére is egyszerre évekkel fiatalabbnak nézett ki, egy ifjú legénynek, aki a kisgyerek nagy lelkesedésével mutogatja az anyukájának új szerzeményét, akiből akaratosan dicséretet, elismerést szeretne kicsikarni (mamika persze megadja neki ezt az örömet, tudja, hogy apának nagy szüksége van rá, holott ő teljesen kényelmetlenül érzi magát, tudja, hogy mire van most szüksége a fiának) — Nomi és én, még mindig csak ülünk, mert lehetőleg sokáig akarjuk nézni még ezt a fiatal férfit, olyan sokáig, hogy soha ne felejtsük el.